

O TIO MARCOS D'A PORTELA

Os mandamentos d'o MARCOS
fora d' airexa, son seis:
facer á todos xusticia,
non casarse con ninguen,
falar o gallego enxebre,
cumprir c'o que manda a ley,
loitar pol-o noso adianto
con entusiasmo e con fé,
vestir calzós e monteira
per omnia sècula amen.



Teñen os pobos a gala
n-o seu lengoaxe falar:
fálase chino n-a China,
portugués en Portugal,
catalán en Cataluña,
e n a Alemania, alemán,
soilo os gallegosd' agora
hasta vergonza lles dá
falar a melosa e doce
fala que falan seus país.

PARRAFEOS C' O POBO GALLEGO

Año once

Ourense 10 de Novembre de 1889

Parrafeo 300

DESLINDE D' O CONCELLO

Entre golpe de xerra, pantrigo e vitela, dérase lectura d' unha circular d' o *Boletín oficial*, n-a que se dispoñía que sin perda de tempo procedesen os concellos á medir a demarcación municipal.

Os rexidores cubiran a lectura como quen oye chover, non s' enteiraran d' o caso, pro como se tiñan por adiutos responderon «amen» ó dito pol-o señor alcalde, tal e como s' estiveran axudando á misa ó señor abade.

Lebróuse unha comision composta d' o alcalde, d' o sacretario e d' un concexal, pra facer de real orde, como eles dician, o deslinde d' o Concello.

Non eran os lembrados homes que desconocesen o país, como que o tiñan exprimido e cacheado á mais non poder; pero como entr' eles non había ningun perito medidor de terras, e como era ademáis preciso darlle que facer á un compadre, encargáronlle d' oficio a medicion d' as lindes d' o Concello á un perito que ll' emprestara ó cacique grandes servicios n-o Xuzgado municipal, tasando e retasando eidos, montes e soutos d' acordo sempre c' os infundios, voltas e revoltas d' a política meuda d' Alcaldía.

O perito señor Bastian Cachuzas acoutou o cargo agradecido; xa sabia por adiantado que ll' había valer algús cartiños, mais non deixou d' espoñer os seus escrúpulos sobre d' o acerto n-a operacion, cobizoso de que saise o trabalo conforme ós propósitos d' o señor Ministro de Facenda.

Onagocio ten busilis—rosmaba entre dentes.— O ministro proponse saber, de maneira que non marre pulgada, as dimensións d' o término municipal, os lindes xustos á catro ventos co-as direccións, pra ter un punto de partida fixo n os trabucos. Alá pol-os Madriles empregan agora unha caste de cintas pra medir terras, unhos antiollos montados riba d' unha trépoda, e outras zaramalladas que sirven mais pra facer que fagámos que pra medir terras, e n-eses manexos si qu' él non estaba imposto. Sabía medir pol-o metro, as mais d' as veces á ollo, e piques arriba piques abaixo; non ñoraba que hay outros metros que usan os poetas pra medir os versos, pero nunca vira un *taconometro* nin entendia d' eses vidros pol-os que miran os inxenheiros e que fan ver as cousas patas arriba.

D' aquelas apuradas sacouno á sua maneira o señor alcalde, dicíndolle que a custión era cumprir e facer o mandado pol-o ministro de Facenda.

fose como fose, pois nin o ministro habia de vir ó Concello pra comprobar o traballo, nin os xefes d' a provincia se tomarian a molestia d' averigualo.

Salvados aqueles escrúpulos puxéronse maus á obra.

Unha mañán cedo, dempois de botar a parba, media poya de pantrigo e medio neto d' augardente, e de cargar n-unha besta pan, bitela, xamon, queixo e duas botas de viño d' órdago con cargo ó capítulo d' imprevistos, colleron como cabras o camiño d' o monte. 'O chegar á pena de reverencia fixeron alto.

O perito botou unha ollada pol-os arredores diciéndolle ó secretario como s' habia d' enxergar pra facer o prano. O penedo era o punto de partida; d' alí en diante debían seguir en linea reuta, hastra que non houbera novidade, o linde d' o Concello.

Non lle pareceu ben ó secretario que se representase o penedo por un punto, afeito como estaba á facer penedos d' os puntos; pro calou n-a seguranza de que s' habia de turrar d' a corda pra todos, e de que xa o perito Cachuzas tiña depredado que n-o tocantes á tragadeiras poucos lle puñan o pé diante ó secretario.

Tragou pois aquilo d' o penedo.

Os d' a comision escomezaron á medir á trote, y-o perito por metro, mais vendo que non levaba xeito de s' acabar a angueira, resolveron de comun acordo que se midise por alancadas, á zanco tirado. ¿Era que os metera o ministro de Facenda n-aqueles malos pasos?

Aparelláronse pra non s' equivocarse n-a conta. O alcalde y-o perito, á maneira d' os quintos que s' imponen n-o exercicio, andaban alancando, namentras que o concexal y-o secretario contaban as alancadas.

Cada pernada un metro; á cada cen pasos o secretario facía un pontiño n-o papel. Aquelo non tiña volta. ¿Qué mellor metro pra medir que as pernas d' os individuos d' a comision?

Onde era preciso puñan un moxon; unha pedra con duas caras, pra que se parecese ós que a puñan, e n-a que facían unha cruz roxa ou negra, asegun os casos.

Si no camiño entrepezaban con algun penedo non paraban; bos eran eles que non se paraban en barras pra se deter en dificultades que se vencían solasmentes con avantalos, e... ¡adiante co-a medicion!

O seu traballíño lles custou o negocio; si non

botaron os bofes foi porque Dios non-o quixo, pois soilo con recorrer os lindes d' o Norte e d' o Nacente quedaron espacados como cas dempois de botar un dia correndo lebres.

En todol-os aires facían alto pra tomar un taco, e como tiñan sede e bebían sin conta, Dios sabe como andaban as cabezas.

Pol-a noite dempois de canear pol-o concello e cando chegaron á casa d' o señor alcalde, o perito pidiulle ó secretario o prano pra s' enteirar d' o que fixeran.

Á vista d' o traballo quedou sorprendido, e non era pra menos. Acababa de descubrir o que nunca soupera. O concello pol-as rentes d' as catro esquinas, amostraba d' un modo que non deixaba lugar á error a figura d' un embudo. A casa d' o señor alcalde estaba sita mesmamente n-a punta d' a parte mais estreita.

Contaron os puntos e deron por arresultas que o concello tiña d' estension 3.000 kilometros cuadrados. Moito lles pareceu, pro como eran datos oficiais non habia roparo que poñerlle. Alí mesmo, porque as cousas feitas non teñen presa, redautouse o oficio de contestacion á circular d' o *Boletín oficial*, espoñendo que prauticadol-os deslindes d' o concello pol-a comision facultativa, deran os resultados que á letra dí:

1.º Que a alcaldía tiña d' estension 3.000 kilometros cuadrados ó Norte medidos pol-os catro ventos.

2.º Que a medicion se fixera sobre d' o terreo ó pe d' a letra e pol-os pes d' os facultativos, asegun se servira disponer o señor ministro.

3.º Que se puxeran todol-os moxós n-as rayas divisorias, xa que non seguros, de maneira que non-os levara o aire.

4.º Que se tiveran en conta os comunales onde pastaban os veciños dende tempo inmemorial, e todol-os atallos e camiños de ferradura que o señor alcalde andivera a trote largo en milllores tempos.

5.º Que o señor ministro non se sorprendese de que presentara o concello a figura d' un embudo, porque así salira d' a medicion, e non eran eles os chamados á correxir aquel defeuto.

6.º Que Dios guarde á V. S. moitos anos, que mande n-o que fora de servico, e si se li' acurren outros moxós, avise, pois non será milagre que aparezan algus mais n-o concello.

¡Cantas alcaldías cumpriran pol-o estilo d' a d' este conte!

A PENA D' O FRADE (1)

LENDAS

'O AMIGO DON ENRIQUE CAÑA,

Xuez d' Instrucion de Villafranca d' o Bierzo.

I

Henchido d' argullo,
 caron Ribadavia,
 soberbo levántase
 a rexa montaña
 que *Pena d' o Frade*
 a xente lle chama.
 Con grande soltura
 estend' as inágoas
 que bordan de pelras
 d' o pai Miño ás augas,
 y-as sempre mainiñas
 que leva encauzadas
 o Avia poético
 en cinta de prata.
 'O pé se revolven
 cal fúrias satánecas,
 cieais intentando
 furarll' as entranas,
 pra qu' esa granítica
 y-erguida montana,
 qu' escond' a cimeira
 d' o éter n-as salas,
 con lúgubre estrondo
 cinascos se faga.
 Xigante somella
 qu' à presa levanta
 sua testa soberba
 d' o fondo d' as augas,
 en doud' as ondinas
 surrentes se bañan,
 y-ós altos curutos
 qu' habitan as águías

chegar presuroso par' o ancho hourizante
 cal uneco rey domeñar co-a mirada.

II

Xa tiña costume,
 con santas ideas,
 o don Policarpo
 (qu' a historia nomea)
 d' orar n-un picouto
 encima unha pedra,
 namentras qu' alegres,
 en dolces conversas,
 os seus compañeiros
 paseaban n-a celda.
 Ali muy contrito,
 deixando n-a terra
 o corpo vizoso,
 y-ás salas anxélicas

o espirito elevando
 henchido de crências,
 o frade rezaba
 en tanto as meixelas
 se ll' iban de bágoas
 quedando cobertas.
 Por suas virtudes
 e sua modestia
 o tiñan por santo
 en vilas y-aldeas.
 'O velo à caída
 d' as tardes sereas,
 fíncado d' hinoxos
 encima d' a pedra,
 co-as maus diant' o peito
 y-ô ceo direitas,
 coberto somentes
 co-a débele tela,
 vision parecía
 saída d' a terra

que viñ' á pagar o dilito d' os vicios
 qu' en vida, n-o mundo, treidor, cometera.

III

O sol tral-os montes
 sua chenchá escondía,
 y-o frade, cal sempre,
 d' a pena derriba,
 ô ceo as pregarías
 d' amor dirixía.
 De súpeto o ambiente
 mainiño s' axita
 y-o oubido lle firen
 alegres cantigas,
 qu' entona n-a cume
 pastora meiguíña.
 Os rezos cesaron
 ô oubir a armunia
 que leva n-as notas
 praceres e dichas;
 y-o don Policarpo
 atrás volv' a vista
 y-estáteco queda
 ô ver tal meniña
 soltando d' os beizos
 graciosa surrisa.
 Os ollos hidrópecos
 d' amor n-ela fixa,
 e treme cal xunco,
 cal lirio s' axita,
 convulso, nervoso
 e louco sospira;
 y-a yelma ll' inframan
 aquelas pupilas
 que lume destelan,
 qu' ô frade eletrizan,

y-en éstasis brando se queda embobado
 y-a idea ll' arrucba d' as preces divinas.

IV

Namentras qu' as augas

(1) O argumento háchase n-a *Guía de Galicia* de D. Cesáreo Rivera, páxina 22,—(N. d' o A.).

enxordeseedoras
 camiñan' bruando
 en cen mil revoltas,
 o apóstata frade
 de car' à pastora
 os pasos dirixe
 co-a chenchá xa louca,
 y-en brandos acentos,
 en falas morosas,
 lle dice convulso:
 —Garrida pastora
 qu' errante camiñas
 por entr' estas foupas,
 sin norte, sin guía,
 pra mais n-estas horas,
 meiguíña ¿qué buscas
 soñada, tan soila
 correndo asombrada
 cal corren as corzas?
 ¿Cicais n-os meus brazos
 querês qu' os acolla,
 miniña, meiguíña,
 feitiza pastora?
 ¡Pousade, meu ánxel,
 tua têsta d' aurora
 eiqui n-o meu peito
 que d' ansias s' afoga!
 —¡Maldit' o que fala
 n-o monte à pastora,
 co-eses intentos
 que lixan a honra!
 ¡Pantasma inundo
 marchávos à cova!

Así á Policarpo d' o Pino responde,
 marchando pr' a casa, a fermosa pastora.

V

A noite da todo
 tornáras' escura,
 y-os aires furcando
 morcegos, coruxas
 y-os outros paxáros
 d' a crase nouturnia,
 facian d' o grobo
 erial sepultura.
 'O frade quedoulle
 a voz medio muda,
 y-en loita co-a idea
 c' o abismo o derrumba,
 forcexa un momento
 coa ira sañuda,
 y á orela d' o río
 sna pranta insegura
 dirixe, pensando
 en cousas que nubran
 sua mente alcendida
 que mais ll' a preturban.
 O abismo revólvese
 con sárdeda fúria,
 porqu' algo presinte,
 porqu' algo pescudá.
 'O ceo ergu' os brazos

en tristes angustias...
 estend' a mirada
 n-a fonda negrura,
 y ¡adíos!, escramando,
 n-o abismo se tumba,
 facéndoll' as augas un leito de hélo
 qu' o frade lle sirve de cárcere sua.

Hoxe o barqueiro dinos delorido
 qu' alí as augas soloucan sin cesar,
 e qu' é d' o frade o lúgubre queixido
 que sofre pol-o voto querbantar.

M. LOIS VAZQUEZ.

Maside.



O FUNGUEIRO

E d' uso xeneral en Galicia, sobre todo entre a xente moza.

O fungueiro ven á ser o sexto sentido d' os homes d' as aldeas.

Data d' os tempos d' o rey Midas; imprantouno n-a nosa terra un celta recastado de suevo, que cobizaba comer sin traballar. Esta cita histórica non será de boa ley nin verdadeira, pro pode pasar como pasan outras tantas que son d' a mesma xeitura.

Os fungueiros nacen n-as carballeiras d' a terriña e fanse n-unha volta como as picardías.

O seu nome ven de fungar e puxéronllo porque o chegar arreente d' as orellas, fendendo o aire, funga como si fose un moscardon, sobre todo cando o manexado con rábecha por unhas maus fortes.

Ven á ser unha caste de fusil d' a xente de labranza.

Os fillos de Galicia, xa de pequenos lle teñen afección o fungueiro, solasmentres que carecendo de forza pra manexalo, conténtanse con sustituílo por un caxato.

Emprégase pra mallar o lombo n-as romaxes. D' elo podea falar por experiencia os que se viron liados n-unha de paus e pescaron un fungueirazo, inda que fose pol-o aire.

Os fungueiros can sobre as costas á xeito de maza de fraga; non rompen hosos pro déixanos moídos; en troques como si fosen de lume pelan o coiro.

N-os escomezos d' o sigro tiñan os fungueiros duas varas e piques de largo e levávanse lisos, con moca n-a cabeza e unha abrazadeira n-o cabo. Agora estílanse levalos craveteados com' os zocos. Cicáis coidando que as cabezas d' os contrarios son de pod-a, usan o ferro pr' abrilas con menos traballo.

Anquesurten os mesmos efectos, hay fungueiros finos e fungueiros ordinarios. Os crabos d' algúis son dourados como os que se gastan n-as poltronas d' os ministros. Algúis mozos fan n-os fungueiros primores co-a naballa, pois hainos con adoruos e froles, verdadeiras obras d' arte; hainos qu' en troques le moca teñen a cabeza d' un zorro, d' un can ou d' un macaco, e pra que luzan millor pónenlles ollos de vidro. En tocándose á esfachicar miolos o demo leva o arte; co-aquelas esculturas fanse verdadeiros estropicios n-as cholas d' os contrarios.

Non falta quen sosteña que os fungueiros son d' arresultas maravillosas pra lograr que oyan os mandarís que se fan os xordos, pra escorrentar sumezugas, e pra center os ímpetus despótecos d' os caciques; mais pol-o d' agora por respetos á señora xusticia non se fixo a esperencia.

ECETERA ECETERA.

As cousas poñéndose
van mal abofellas
pr' os probes labregos
que viven n-aldea,
o mesmo que as ánemas
morrendo de pena;
alá n-os madriles
cal lobos que oubean
oubindo de lonxe
balar as ovellas,
soberbos manatos
remexen as trécolas;
xa non d' a política
sino d' a Facenda,
e piden trabucos,
que paguemos berran,
e solo n-as cánimas
e n-os cartos pensan,
onte pagabámos
fatos de cadelas,
por sermos gallegos
e por termos terras,

porque traballamos,
por fás e por nefas,
que hastra por comer
nos piden cadelas;
hoxe, mais adiante
indo en tal empresa,
pidennos diñeiro
pol-o que se pesa,
pol-o que se colle;
pol-o que se deixa,
pol-o que se saque,
pol-o que se meta,
pol-o que se tira,
pol-o que se leva,
pol-o que se dice,
pol-o que se pensa,
e sin ser milagre
vay chegar a época
en que pidan cartos
por falar co-as nenas;
por abrir a boca
y-estirar as pernas,
por tomar o aire,
por micar pr' as vellas,
por sair á rua,
por pisar a eira,
por ter amistades
e ter parentelas,
por rascar as nádegas,
por rañar a orella,
y-hastra por botarmos
as maus á cabeza,
por aches, por erres,
ecetera, ecetera.

Mentras puntería
fan n-as faltriqueiras
d' os probes labregos
os quo nos gobernan,
andan os políticos
de Zeca pra Meca
intrigas urdindo,
tendo conferencias,
e de pola en pola
brincando ás carrreias,
como fan os cucos
pol-a primadeira;
hoxe Moret e Cánovas
andan de conversa,
Cánovas e Martos
mañán parrafean,
Martos e Romero
agora estrapexan,
e Lopez Domínguez
dempoís vocifera;
Cassola e Gamazo
en intelixencias
póñense con Martos
e mais con Silveira,
e xa van acordos,
e xa se concertan,
como s' alborotan,
rifan e se pagan,

que fan com' os nenos
as tales lumbreiras
cando san d' a escola
e andan á elas,
ô palan xogando
ou á pitacega;
y-o pais namentres
morre de miseria,
indo a agricultura
botada de perda,
o comercio tisico
xa co-a focha aberta,
e non hay quen garde
¿qué gardar? quen teña
entr' os labradores
un chavo xiquera,
nin gando n-a corte,
nin millo n-artesa,
nin paz, nin sosego,
nin libres as terras,
nin esto de ánemos,
nin xiquer pacencia,
nin pito, nin frauta,
ecetera ecetera.

Que a broa nos queren
comer, évos certa,
que a doca facendo
van os que gobernan,
eso non ten volta,
y-o demáis é leria;
que de nos se bulran
é verdá severa,
que buscando solo
van as comenencias,
de sabido cálese
e calado queda,
que nos dan a lata
ben o vé calquera,
e que nos amolan
por fás e por nefas,
pro ben amolados
vese que nos deixan,
pol-o qu' eu en limpo
saco a consecuencia
de que d' esa xente
igoal que d' a queima
temos que fuxire,
fuxir ás carreiras,
inda mais que o demo
cando un-alma leva,
pro fuxir lixeiros
como unha centella;
temos como as bruxas
se lles fai-deberas
facerlles a figa
pra que non se metan
pol-as nosas portas
n-a nosa facenda
e vayan zugarlles
canta sangue teñan;
temos a políteca
que pór en peneira

e de sacodida
ben e con rabecha
dempois amasala
e logo cocela
n-un forno tan quente
que co-a lavareda
ou se volva cinsa
ou carbon se vexa;
si nos piden votos
pondo a cara seria
dicirlles que os vayan
á coller n-a terra,
que os sachen si os queren,
ou d' outra maneira
mostrando tres dedos
d' os d' a mau direita,
o mor estirado,
y-os outros en creba
facerlles aquilo
que sabe calquera;
hay que renegalos
que facerlle a guerra,
darlles mais disgustos
que collen pesetas;
hay que escarmentalos
n-a propia cabeza,
pra que d' os que pagan
mais se compadezan,
pra que as penas mouras
que pasamos, sepian,
pra que nos coñozan,
pra que nos entendan,
pra que nos respeten,
ecetera, ecetera.



En Lorca morreu unha muller de cento seis
anos que hastra momentos denantes de facer a
carantoña conservou total-as facultades, e andivo
tan áxil como si fose unha muller de vintecinco
abriles.

'Os noventa nacéronlle outra vez os dentes.
¡Ay Dios, que desconsolos siute un ó-saber
estas noticias!

¿Qué será de nosoutros si os caciques de por
acá botan os-dentes de novo á somellante idade?



En Lóndres per un bico que lle deu á unha
moza encargada de servir vasos de viño n-unha

taberna un traballador, tivo que pagar dous pesos e sufrir á maores un chorro d' auga fria pol-a cabeza.

A tal pena foi condanado pol-o tribunal ingrés.

O bico foi dado n-a cara. O procesado desculpouse alegando que xa lle tiña dados moitos n-as maus sin que nunca se queixase, pol o que cobizoso de picar mais alto estreveráse á bicarlle as meixelas.

Vello vou e arrangallado,
déronme as nenas cen micos,
pro nunca n-a mina vida
din dous pesos por un bico.



N-unha aldea d' a provincia d' a Cruña naceu un burro con duas patas, pois as dianteiras non poden considerarse como tales por seren muy pequenas. Asuméllanse á brazos.

Xa ten o Alcalde d' aquel Concello sucesor pr' Alcalfía.

E como folgará o Secretario ô ver o fenómeno, pois aforrarase o traballo de lle pisar o pé pra que non faga ningunha burrada n-as sesións

Así como quen non quere turraralle pol-o rabo.



O alcalde e concexales d' o Concello d' o Pino fuxiron d' o país.

¡Alá vay a nube...!



Dis que vay haber vinte castes de cédulas, a maores d' as que hoxe temos, que se pagarán dereitos pol-as pesas e medidas, que as cuotas d' a territorial non baixan e que as cuotas de consumos levan xeito de medrar.

¡Malo raxo non-os fenda!
eu pol-o que vexo temo
qu' estea campando o demo
de Ministro d' a Facenda.



En Maceda comeron os cáas un burro morto n-o medio e medio d' as ruas d' a vila.

Os veciños queixanse de tanto abandono n os asuntos de policía urbana.

Esconsólanse porque lles dá por alí.

¡Pra que mil xunceras non se fan a conta de que o animal comido pol-os cáas era o bigairo d' a vila?

Anque sea mala a comparanza, hainas piores.



Di *A Monteiro* qu' eu non-a visito
e tráyoa n-a cabeza;
que lle colín traballos. Os autores
contesten á indireuta,
qu' eu sempre poño as firmas n os traballos
alleos, ô pé d' a letra;
en troques pol-o mundo rodan moitos
d' a miña recolleita
que parecen rapaces d' os d' a Incrusa
sin un signo xiquera
que dê á entender d' a vila onde sairon,
d' a vila non, d' a checha,
y-hastr' algús vin, sin me causaren pasmo,
firmados c' unha letra,
e cal si fose un capitán dempoixa
postañas tres estrelas;
d' esto darán razón alá n-Habana
y-alá por Pontevedra,
e milagre será que algo non haxa
tamen pol-*A Monteiro*:
compañeiro amantiño, non s' anoxe,
non-o bcto de perda,
soulle mouro de paz, gallego enxebre,
non mola mais e déixeme de lérias,
si non recibe o MARCOS elle a culpa
d' eses d' as estafetas,
que pra que lean de gorra segun vexo
páganll' os que gobernan.



Pol-a mor d' as eleuciós
anda a xente en Allariz
ôs votos com' os furós:
ago ra ¡gracias á Dios!
será o Concello feliz.



O Emperador d' Alemania foi á Turquía.
O Sultán d' os turcos agasalouno pol-os agasalares. Gastou moitos miles de pesos en festas.

Estos reises así son,
cal tales as cousas fan,
fixo o agasallo o Sultán,
y-ha de pagalo a nación.



Por Xibraltar din que se fai contrabando de trigo.

Xa nos quixéramos ver n-esa limpeciña os labregos.

Por acó estamos rabiando
e non vemos cousa boa;
pra facermos contrabando
non temos xiquera broa.



O TIO MARCOS D A PORTELA PARRAFEOS GALLEGOS

Sai á luz en Ourense todol-os domingos en oito páxinas en fóllo, contendo artigos de costumes, poesias, efemérides, cantare e contos d' o país gallego.

SUSCRICION

Doce réas cada seis meses.

ADIMINISTRACION

Alba. 15. Ourense.

O pago d' as suscriçions é por adiantado.—Os números soltos vëndense á dez centimos de peseta.
—Os números atrasados á vinte centimos.—Os pagos faranse en letras d' o xiro.

GALLEGADA

TRADICIÓS, COSTUMES, TIPOS E CONTOS D' A TERRINA,

POR

VALENTIN E. CARVALAL

Este libriño en prosa, que tén sabor, olor e color d' a terra, e que pol-o mesmo deben mercar todol-os gallegos enxebres, vëndese ó precio de **DUAS PESETAS** n-a redaucion d' este periódico, Alba, 15, baixo, Ourense, á ende se poden facer os pedidos acompañados de sellos de franqueo ou libranzas d' o xiro.

Forma un tomo de 150 páxinas en outavo maor

Remítese pol-o correo franco de porte.